

Nagovor dekana Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani prof. dr. Romana Kuharja

Spoštovani predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, prof. dr. Tadej Bajd, spoštovani predsednik Slovenske matice, dr. Aleš Gabrič, cenjena kolega – dekan Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, prof. dr. Darko Friš, in prodekan Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem, prof. dr. Aleksander Panjek, spoštovani slavnostni govornik, prof. dr. Dušan Nečak, spoštovani predstojnik Oddelka za zgodovino, docent dr. Dušan Mlacović, cenjeni gostje iz Zagreba in Celovca in od drugod, spoštovani kolegi in kolegice, drage študentke, dragi študenti!

Naj vam najprej iskreno čestitam ob častitljivi obletnici praznovanja študija zgodovine, ki je zagotovo eden od temeljnih stebrov pred sto leti ustanovljene univerze v Ljubljani in z njo tudi Filozofske fakultete. Če smo povsem natančni, Oddelek za zgodovino – oziroma Historični seminar ali, še drugače, Pedagoško-znanstvena enota za zgodovino ... vse to so nekdanja poimenovanja Oddelka za zgodovino – no, ta je danes star 100 let in 1 dan. Na včerajšnji dan pred sto leti je namreč potekalo prvo predavanje v okviru Historičnega seminarja, ki ga je izvedel prvi profesor zgodovine na Filozofski fakulteti – Ljudmil Hauptman.

Na slavnostni akademiji ob praznovanju stoletnice Filozofske fakultete septembra lani me je novinarka Slovenske tiskovne agencije vprašala, kakšna je vloga humanistike in družboslovja v 21. stoletju. Odgovoril sem, da je njena družbena vloga v tem, da je slaba vest družbe – sploh takrat, ko izgubimo kritično distanco, zmožnost kritičnega mišljenja, in kot družba postanemo preveč samovšečni, zadovoljni s statusom quo. Slaba vest je lahko utelešena v humanističnem mislecu, univerzitetni profesorici, aktivistu na cesti ali pa v znanstveni disciplini kot taki.

Zgodovina kot znanstvena disciplina ima pri tem zagotovo posebno vlogo, saj poleg kritične misli zagotavlja še zgodovinski vpogled, nujno zgodovinsko kontekstualizacijo, lekcijo zgodovine, ki naj bi bila po Ciceru sicer učiteljica življenja, a je, kot vemo, prevečkrat zgolj izgubljena priložnost, ker se iz lekcij zgodovine prepogosto ničesar ne naučimo. Kljub vsemu humanistika brez zgodovine ne

more biti slaba vest družbe. Martin Luther King se je dobro zavedal, zakaj se je skliceval prav na zgodovino, ko je spodbujal milijone dobronamernih belcev na jugu Amerike, naj vendarle v boju temnopoltih za državljske pravice ne ostanejo tiho, naj pokažejo svoj pogum in naj se uprejo rasističnim praksam tedanjega časa.

V svojem govoru 3. decembra 1959 v baptistični cerkvi Bethel v Montgometryju je izrekel znamenito misel, ki bi ji lahko rekli grožnja zgodovine. »Če zdaj ne boste ukrepali,« je dejal, »potem bo zgodovina morala zabeležiti, da največja tragedija tega časa družbene tranzicije niso bile trmoglave zahteve slabih ljudi, temveč grozljiva tišina dobrih ljudi.«

Naša naloga, naloga humanistike in družboslovja, je, da – kot je dejal zdaj že pokojni Zygmunt Bauman, ko je pred leti gostoval na Filozofski fakulteti – da prakticiramo svobodno znanost. To pomeni, da tisto, kar se nam zdi tuje, pojasnimo in naredimo za poznano, ter – obratno – tisto, kar se zdi poznano ali »domače«, tisto, kar se zdi jasno samo po sebi, naredimo za »ne-poznano« s tem, da razkrijemo prakse, ki nas vabijo k nemišljenju in k nekritičnemu sprejemanju statusa quo. Če bo to še naprej naše vodilo, ki ga bomo aplicirali vsak na svojo znanstveno disciplino, včasih pa naredili tudi kakšno interdisciplinarno križišče med našimi področji preučevanja, potem me za Filozofsko fakulteto in zgodovino kot znanstveno disciplino na njej ne skrbi.

Ko sem v zadnjih dneh v starih zbornikih Filozofske fakultete prebiral zapise o Oddelku za zgodovino – ki je, mimogrede, zaradi črke »z« vedno umeščen na konec zbornika ... a brez skrbi: zadnji bodo prvi! – se me je dotaknila misel nekdanjega profesorja na Oddelku za zgodovino Frana Zwittera, ki je nekje zapisal: »Bolj važni kakor vsi študijski sistemi so osebnosti univerzitetnih učiteljev.« Niso torej ključne bolonjske reforme ali usmerjeno izobraževanje, važno je, kdo stoji pred nami v vlogi učitelja ali učiteljice in s kakšnim žarom opravlja svojo nalogo.

Brez pretiravanja lahko rečem, da sem v zadnjih dveh letih in pol to fakulteto in predvsem ljudi na njej spoznal v lepših in slabših podobah, a le za redke profesorje in profesorice bi lahko rekel, da svojega dela – pedagoškega in raziskovalnega – ne opravljajo z velikim žarom. Zato naj končam z italijanskim pesnikom Giovannijem Ruffinijem, katerega misel sem si že nekajkrat izposodil. Ruffini je nekoč nekoliko poetično zapisal, da je naš poklic, poklic učitelja, podoben sveči – učitelj izgoreva, da bi z lučjo pokazal pot drugim.

Večina nas, ki kdaj stojimo v predavalnicah, vemo, kako se to izgorevanje občuti – to je tisti prijeten trenutek na koncu predavanja, ko je telo že nekoliko utrujeno, hkrati pa v ukeh študentk in študentov vidiš, kako se jim odpirajo novi svetovi, kako se vzpostavljajo nove povezave, kako srkajo tvoje znanje, kako stara vprašanja dobivajo odgovore in se hkrati rojevajo nove dileme – to je tisti trenutek, ko mimo tebe iz predavalnice izstopajo zadovoljni, pogosto hvaležni obrazi ... dokler v predavalnici ne ostaneš sam, ugasneš računalnik, z mize pobereš knjigo, se obrneš proti vratom, ugasneš luč in si rečeš: dobro je bilo!

Še enkrat iskrene čestitke ob jubileju in posebna zahvala Oddelku za zgodovino, ki se je posebej in dodatno angažiral v lanskem letu s pisanjem zgodovine Filozofske fakultete, z razstavami in še kakšnimi drugimi aktivnostmi, brez katerih praznovanje stoletnice na Filozofski fakulteti ne bi bilo tako uspešno, kot je bilo, in ne bi ustvarilo tako prijetnih spominov na jubilejno leto 2019. Hvala lepa.